

Қуръони Карим дарслари (105-дарс). Муташобиҳ сифатларга оид оятлардан намуналар

13:30 / 29.09.2020 4559

islom.uz - 062. ?????????? ?????????? ??? ?????????? ??????????(2)

(иккинчи мақола)

7. «Истиво» сўзининг араб тилида ифодаланадиган маъноларидан еттинчиси - «иқбол» («юзланиш»), «суъуд» («юқорига кўтарилиш») ва «амд» («қасд қилиш») маънолариdir.

Араб тилидаги «истава ила самааи» ибораси «осмонга чиқди» ёки «осмонни қасд қилди», ёхуд «осмонга юзланди», ёки «унга эга бўлди» деган маъноларни билдиради.

Луғат илми уламолари: «Арабларда ушбу маъноларни бир-бирининг ўрнига ишлатиш мумкин», дейдилар.

«Истава ъалал-арш» бирикмаси Қуръони Каримнинг еттита оятида келган.

Шулардан биринчиси – Аъроф сурасининг 54-ояти:

عَلَىٰ أَسْتَوْىٰ ثُمَّ أَيَّامٍ سِتَّةٍ فِي وَالْأَرْضَ السَّمَوَاتِ خَلَقَ الَّذِي أَللَّهُ رَبُّكُمْ إِنَّ

الْعَرْشِ

«Албатта, Роббингиз осмонлару ерни олти кунда яратган, сүнгра Аршга истиво қилған... Аллоҳдир» (54-оят).

Иккинчиси – Юнус сурасида:

الْعَرْشِ عَلَىٰ أَسْتَوْىٰ ثُمَّ أَيَّامٍ سِتَّةٍ فِي وَالْأَرْضَ السَّمَوَاتِ خَلَقَ الَّذِي أَللَّهُ رَبُّكُمْ إِنَّ

«Албатта, Роббингиз осмонлару ерни олти кунда яратган, сүнг Аршга истиво қилған Аллоҳдир» (3-оят).

Учинчиси – Тоҳо сурасида:

۵ أَسْتَوْىٰ الْعَرْشِ عَلَىٰ الرَّحْمَنِ

«Роҳман Аршга истиво қилди» (5-оят).

Тұртінчиси – Фурқон сурасида:

الْعَرْشِ عَلَىٰ أَسْتَوَىٰ ثُمَّ أَيَّامٍ سِتَّةٍ فِي بَيْنِهِمَا وَمَا وَالْأَرْضَ السَّمَوَاتِ خَلَقَ الَّذِي

٥٩ خَيْرًا بِهِ، فَسَلْٰلُ الرَّحْمَنُ

«(У) осмонлару ерни ва уларнинг орасидаги нарсаларни олти кунда яратган, сўнгра Аршга истиво қилган Зотдир. У Роҳмандир. Бас, ўша ўта хабардордан сўра» (59-оят).

Бешинчиси - Сажда сурасида:

عَلَىٰ أَسْتَوَىٰ ثُمَّ أَيَّامٍ سِتَّةٍ فِي بَيْنِهِمَا وَمَا وَالْأَرْضَ السَّمَوَاتِ خَلَقَ الَّذِي اللَّهُ

٤ نَتَذَكَّرُونَ أَفَلَا شَفِيعٌ وَلَا وَلِيٌّ مِنْ دُونِهِ، مِنْ لَكُمْ مَا عَرَشَ

«Аллоҳ осмонлару ерни ва уларнинг орасидаги нарсаларни олти кунда яратиб, сўнгра Аршга истиво қилган Зотдир. Сиз учун Ундан ўзга валий ҳам, шафоатчи ҳам йўқдир. Эслатма олмайсизларми?!» (4-оят).

Олтинчиси - Ҳадид сурасида:

الْعَرْشَ عَلَىٰ أَسْتَوَىٰ ثُمَّ أَيَّامٍ سِتَّةٍ فِي وَالْأَرْضَ السَّمَوَاتِ خَلَقَ الَّذِي هُوَ

«У осмонлару ерни олти кунда яратиб, сүнгра Аршга истиво қилган Зотдир» (4-оят).

Еттинчиси – Раъд сурасида:

الشَّمْسَ وَسَخَرَ الْعَرْشَ عَلَىٰ أَسْتَوَىٰ ثُمَّ تَرَوْنَهَا عَمَدٌ بِغَيْرِ السَّمَوَاتِ رَفَعَ الَّذِي أَلْهَهُ

وَالْقَمَرُ

«Аллоҳ сиз қўриб турган осмонларни устунсиз қўтарган, сүнгра Аршга истиво қилган, қуёш ва ойни беминнат хизматкор қилиб қўйган Зотдир» (2-оят).

Ушбу етти оятга диққат билан назар солган киши қуидагиларни мuloҳаза қиласди:

- Аршга истиво ушбу ояларнинг олтитасида осмонлару ернинг яратилишидан кейин зикр қилинган. Раъд сурасидаги оядда эса осмонларнинг устунсиз кўтарилиганидан кейин зикр қилинган.
- Бу ояларнинг барчасида «истиво» феъли Аллоҳ субҳанаҳу ва таолога ва У Зотга қайтадиган замирга нисбат берилган. Шу билан бирга, бу ояларда истивони Аллоҳ таолодан бошқага нисбат бериш мутлақо йўқдир.
- Ушбу ояларнинг барчасида «истиво» феъли «ъала» (олд кўмакчи) ҳарфи билан келган. Бу феъл ушбу ҳарф билан келганда, устун бўлиш маъносини

билдиради.

- Бу оятларнинг олтитасида «истиво» феъли олдин «сумма», яъни «сўнгра» боғловчиси билан келган. Ушбу боғловчи аслида «бир оз вақт ўтгандан кейин» деган маънони беради. Тоҳа сурасидаги оятда эса боғловчисиз келган.

Ушбу ояти карималардаги услуг ва тартибда Аршнинг яратилиши Аллоҳ таолонинг махлуқотларининг яратилиши чўққиси бўлганига, уларнинг яратилиши тугал бўлганига ва У Зот уларни иҳота қилиб туришига ишора бордир. Шунга биноан, Арш Аллоҳ таолонинг қудрати ҳар нарсага етишига ва хоҳиши жорий бўлишига энг ойдин далиллар.

Бас, шундай экан, «Аршга истиво қилиш»ни махлуқотлардаги маълум ҳиссий маънолар - «ўтириш», «қарор топиш», «макон олиш», «жойлашиш» кабиларга буриш мутлақо мумкин эмас. Зотан, Аршнинг маъноларидан бири подшоҳ ўтирадиган таҳтни ифода қиласи. Таҳт подшоҳликнинг аломатларидан бири бўлади. Бу маънони Аллоҳ таолога нисбат бериб бўлмайди.

Ушбу айтилганлардан келиб чиқиб, салафлар айтадилар: «Аллоҳ таолонинг макондан, тарафдан, жойлашишдан, ҳиссий кўтарилишдан олий ва пок эканини қатъий таъкидлаймиз. Бу оятларнинг таъвилига шўнғимаймиз. Муродни билишни Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг Ўзига ҳавола қиласи».

(Давоми бор)

«Қуръон илмлари» китобидан